

Балюк В. М.,
асистент кафедри цивільного права № 1
Національного юридичного універси-
тету імені Ярослава Мудрого

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ЗАХИСТУ РЕНТНИХ ВІДНОСИН

В умовах адаптації національного законодавства до стандартів ЄС особливої актуальності набуває питання вдосконалення інституту захисту суб'єктивних прав та інтересів фізичної особи, в тому числі й зобов'язального характеру. Стаття 17 Загальної декларації права людини передбачає право кожної особи на власність. У ст. 13 Конституції вказано, що держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, а всі суб'єкти права власності рівні перед законом. Тому процедурні питання отримання майна у власність також потребують розгляду. Проблематика захисту прав та інтересів осіб актуальна і стосовно рентних правовідносин, оскільки інтенсивний розвиток відносин у сфері укладання договорів з метою отримання майна у власність природно призвів до розширення застосування договору ренти. У зв'язку з цим поряд з позитивним досвідом використання рентних відносин, виникло чимало судових справ з приводу цього договору. Це вказує на необхідність дослідження правового механізму захисту рентних відносин.

Метою тез є з'ясування деяких особливостей цивільно-правового механізму захисту рентних відносин. Для визначення цієї складної правової дефініції необхідно встановити поняття «рентних відносин», «цивільно-правового механізму захисту».

Згідно зі ст. 731 ЦК України за договором ренти одна сторона (одержувач ренти) передає другій стороні (платникові ренти) у власність майно, а платник ренти взамін цього зобов'язується періодично виплачувати одержувачеві ренти у формі певної грошової суми або в іншій формі. Договором ренти може бути встановлений обов'язок виплачувати ренту безстроково (безстрокова рента) або протягом певного строку. За договором ренти виникають рентні правовідносини. Рентні правовідносини – це відносини, які виникають з договору ренти та діють протягом

виконання платником ренти свого зобов'язання. Можливість виконувати рентне зобов'язання на протязі певного часу має не тільки позитивні властивості для сторін договору, але і певні ризики, оскільки зміни у доходах населення, збільшення курсу іноземної валюти, кризи фінансової системи держави можуть об'єктивно призвести до неможливості виконувати прийняте на себе зобов'язання за договором ренти.

У контексті цього слід звернути увагу на те, що поняття «механізм» використовується не лише стосовно питання про захист прав людини, а й стосовно інших правових явищ. У зв'язку з цим, заслуговують уваги доводи О. В. Сосніної, яка вважає, що категорія «механізм» дозволяє охопити весь процес захисту прав людини, подати його в системно-динамічному вигляді, розкрити структуру, взаємозв'язок і взаємодію елементів і стадій захисту, виявити його спеціальні юридичні функції, ефективно розв'язувати питання процедур і порядок такого захисту [1, с. 41, 42]. Отже, категорія «захист прав» складається з системи послідовних дій, що формує механізм. При встановленні поняття «механізм захисту рентних відносин», слід звернути увагу на те, що саме поняття «механізм захисту суб'єктивних цивільних прав» трактується по-різному. Є. В. Вавілін встановлює, що, мета механізму захисту цивільних прав – забезпечити за допомогою послідовно організованих юридичних засобів реальний гарантований захист суб'єктивних прав і інтересів [2, с. 183]. На думку В. В. Бутнева, механізм захисту суб'єктивних цивільних прав визначає як взяті цілісно систему правових способів, за допомогою яких здійснюється захист охоронюваних законом інтересів, розв'язання правових колізій та усуваються інші перешкоди в реалізації суб'єктивних прав [3, с. 6]. О. В. Сосніна розкриває його у вигляді сукупності інституціонально-інструментальних правових способів, на підставі та в межах яких людина може здійснити захист для відновлення свого порушеного права [1, с. 41]. Не заперечуючи проти такого підходу, не можливо погодитися з тим, що це – сукупність інституціонально-інструментальних правових способів, скоріше – система.

Для визначення «механізму захисту рентних відносин» важливе значення має питання про його складові. У юридичній доктрині як основні елементи механізму захисту суб'єктивних цивільних прав виділяють: 1) юридичні норми, які регулюють суспільні відносини в розв'язанні конфлікту; 2) правовідносини, в межах яких здійснюються способи захисту суб'єктивних прав; 3) акти реалізації прав і обов'язків у розв'язанні конфлікту [4, с. 9].

На підставі проведеного дослідження можна запропонувати такі висновки. Цивільно-правовим механізмом захисту рентних відносин – є система правозахисного регулювання та захисту, що спрямована на відновлення порушених рентних правовідносин або припинення їх порушення. Елементами цього механізму захисту є: сукупність регулятивних та охоронних норм позитивного (цивільного) права; наявність рентних правовідносин, які виникають з договору ренти; виконання фактичних та юридичних дій щодо самозахисту і захисту порушених (оспорюваних) прав; комплекс реально діючих адекватних цивільно-правових способів, засобів (інструментів, форм), організаційних, процесуальних (процедурних) норм, прийомів і технологій захисту рентних правовідносин.

Список використаних джерел:

1. *Сосніна О. В.* Удосконалення юридичного механізму захисту прав людини / Сосніна О. В. // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні : матеріали II регіональної наукової конференції (лютий 1996 р.). – Львів, 1996. – С. 41–45; 2. *Вавилин Е. В.* Некоторые проблемы механизма защиты субъективных гражданских прав / Е. В. Вавилин // Правоведение. – 2002. – № 3. – С. 178–185; 3. *Бутнев В. В.* Понятие механизма защиты субъективных гражданских прав: сб. научн. тр. – Ярославль: Типография Ярославского политехнического института, 1990. – С. 5–17; 4. *Бутнев В. В.* К понятию механизма защиты субъективных прав / В. В. Бутнев // Субъективное право: проблемы осуществления и защиты. Владивосток, 1989. – С. 9–25.